

Un tour en AFRIQUE

(De Vakantiefietser nr. 1997/4 – Katrin Geerts)

Un tour en Afrique, Bon courage! In Afrika ben je nooit alleen. Altijd zijn er wel die nieuwsgierige blikken als je even een plekje uit de zon opzoekt. Katrin Geerts reisde 9.600 km over achterafweggetjes door Senegal, Mali, Burkina Faso, Togo, Ivoorkust en Guinee.

Ben terug in 't Belgenlandje, 'back to the future'! De kou overvalt me. Voel me weggerukt uit een overspannend Afrikaans avonturenverhaal, net voor de ontknoping... Ik pas me terug in de tred van het geordende leven. Opnieuw worden mijn dagen geregeld door de klok. De trein wacht niet tot hij afgeladen vol zit, taxi's wachten statig op hun cliëntèle. Ik zie drommen mensen wedrennen tegen de tijd. Het leven lijkt geprogrammeerd, veel is voorspelbaar. Ik probeer er voor mezelf een beetje de spanning in te houden. De huizen zijn kraaknetjes, de tuintjes nog steeds even goed onderhouden. De modale Belg lijkt me bijzonder gesteld op de typische geregeldheden van een piepklein landje. Ik voel me toeschouwer bij deze taferelen. De geuren, de kleuren, de warmte, de spontane levensdrift, eigen aan het continent van de zon, laten me niet los! Ik denk terug aan die onvergetelijke dagen en schrijf neer...

Vijf maanden, zes landen, 9.400 km en weer een prachtige reiservaring. Dankzij mijn Creafiets, tent, MSR-vuurtje, zeer goede IGN landkaarten, heel wat reservemateriaal..., en bovenal mijn reisgezel, heb ik weer een stukje meer van de wereld mogen ontdekken.

"Où vas-tu?", "Bon courage!", "Bonne route!", "Merci!" "Toubalou, toubalou!", alsof ze me nu nog toeroepen. Vooral niet omkijken waar de stem vandaan komt of je rijdt in een kuil of op een kei. "Bonsoir!" om 7 uur 's morgens. "Bonne arrivée!" terwijl je nog de beklimming voor je hebt. "Cadeau, cadeau...", kinderen rennen je nog lang achterna. Curiositeit van alle kanten. Neen, in Afrika ben je nooit alleen. Waar je ook stopt, is het om je drinkflessen te vullen of om een wasje te doen aan de waterput, is het om 's middags de volle zon te ontvluchten of om een beetje te eten, altijd zijn ze aanwezig, die honderden nieuwsgierige blikken.

"Avec ça?" (rijden jullie West-Afrika rond?). De fiets is inderdaad het ideale vervoermiddel voor het nauwste contact met de bevolking en om voortdurend geconfronteerd te worden met het dagelijks dorpsleventje, de plaatselijke cultuur en levenswijze. Zeker met je tent opgesteld naast de familiale hutten, meestal na de gevraagde toelating van de 'chef de village', ontdek je heel wat. Zij blijken telkens weer verwonderd over de snelle opbouw van ons 'huis'; wij staan altijd versteld hoe snel de vertaler-tolk in de buurt is. "Oui, avec ça." Omdat de asfaltwegen de mooiste dorpjes verbergen, verkozen wij ook de laterietpisten. Wonderlijk is het plaatsen te bereiken waar geen auto komen kan - afgelegen gebieden (nog) niet overdonderd door toerisme. Eenmaal toeristisch, is er nog weinig terug te vinden van het authentieke, het traditionele en is de bevolking snel veel onvriendelijker.

Smalle paadjes

Onze route door Senegal, Mali, Burkina Faso, Ivoorkust en Guinée was niet altijd even berijdbaar. In Senegal fietsten we meestal op asfalt, terwijl we in Mali tussen Kayes en Bamako de spoorweg zowat probeerden te volgen - een weg was niet echt (meer) aanwezig. Er wordt dan aangekondigd: "La route est difficile à trouver cette année!" Inderdaad, we hebben toen ongeveer alles mogen proberen: smalle paadjes tussen de velden door, hoog gras, keien, rivieren, kuilen, diep mul zand, doornplanten... Het juiste pad vinden was echter de grote kunst. Voor de dorpelingen is alles altijd zeer eenvoudig: "Toujours tout droit." Wij hebben ons nochtans aan veel splitsingen vergist, het weggetje genomen dat doodloopt op een veld of een open vlakte, waar plots alle sporen zijn weggewist, al dan niet door een rivier. Terugkeren dus of hopen iemand aan te treffen. En dan nog: welke goeie raad hij je ook geven mag, verstaan doe je hem toch niet. Begrijp onze tevredenheid wanneer we het volgend dorpje op de kaart bereikten. Daar rijdt je werkelijk over ieders erf tussen de hutten door. Opletten om geen kip mee te scharrelen. En iedereen te groeten van op de fiets, zo

niet roept hij met de bril, de slimste van het dorp: “Il n’y a pas bonjour?”. Maar ook dan krijg je nog dikwijls het verwijt “Les Européens sont toujours pressés!” Na Bamako leidde onze route over heel wat water (en modder) in het deltagebied (Ségou, Djenn’, Mopti met hun spookjesachtige moskees en islamcultuur). Onze fietsen mochten regelmatig de rivier over per prauw. Om Djenn’ te bereiken stond ons zelfs onverwacht een halve dag ‘pirogue’tocht te wachten - in feite stond het waterniveau van de Niger, de Diaka en de Bani nog lichtjes te hoog... We verlieten Mali via Dogonland, met zijn typische huisjes in de rotswand van de ‘Falaise van Bandiagara’; een trouwens prachtige - maar stenige - afdaling.

Vu au passage

De grensovergangen verliepen steeds heel vlot, niettegenstaande alle geruchten over het corrupte Afrika. Voor je in- en uitreisstempel moet je wel achtereenvolgens passeren bij de politie, de rijkswacht en de douane. Lastiger zijn echter, vooral in Mali en Burkina, de verplichte bezoeken aan de politie voor een ‘vu au passage’ stempeltje in je paspoort en een gedetailleerde registratie. Vooral wanneer in het boek een nieuwe bladzijde aan de beurt is en nog alle kolommen (‘nom, adresse, venant de, alant ...’, enz.) moeten getrokken worden. Zogenaamd verplicht in elke stad. “C’est pour votre propre sécurité, madame!”

Burkina Faso is het fietsland bij uitstek. De piste mag nog zo slecht zijn, altijd vormt zich wel in de buurt van de weg een goed fietspaadje, het gevolg van het voortdurend bereden worden. In het noorden van Burkina waren de Touaregmarktjes en de Peulnederzettingen ons een genoegen. Ouagadougou werd een aangename stop na onze eerste 3.400 km. Een hoofdstad betekent ook een bezoek aan de bank, de fotograaf en de ambassade voor het visum van het volgende land. De bergen vonden we terug in Togo. Omwille van het fascinerende landschap hebben we het land langs verschillende routes verkend, zowel van noord naar zuid, als van zuid naar noord. In het noorden van Togo, tegen de grens met Benin, troffen we de indrukwekkende Tamberma cultuur aan. Dit animistisch volk werd maar al te graag in tijdschriften (zoals Stern) afgebeeld, als bewijs voor levende wilden in Afrika! De dorpen en steden zijn opgetrokken in een prachtige bouwstijl die duidelijk het fetisjisme reflecteert (dierenskeletten...). In de reisgids lees je dan: “You’re strongly advised not to get out of your car and approach the houses, especially if you have a camera”. (Lonely Planet, 1990). Wij werden er zeer hartelijk ontvangen en onze tent oogde mooi naast hun kleine burcht. Zeker de moeite loont ook de bergstreek rond Kpalim’. We zetten er onze fiets even langs de kant voor een wandeling in het vlinderrijke, dichte woud. Burkina kenden we al, hoewel het zuiden opmerkelijk verschilt van het drogere, stoffige noorden. Op onze zoektochtjes naar de juiste weg zijn we zelfs éénmaal Ghana binnengesukkeld, omdat we uiteindelijk niet anders konden dan de rivier (= de grens) oversteken. In Zuid-Burkina zijn vooral de rotsformaties van Sindou, de falaise van Niansoroni en Lobi-land (weer met typische architectuur) vermeldenswaardig. Ivoorkust is duidelijk het meest ontwikkelde land. Uitstekende asfaltwegen met soms al straatverlichting, splinternieuwe dure wagens, zeer regelmatig hospitalen en scholen, bijna allen Franssprekend. Koelkasten op petroleum (en dus frisse dranken), voor ons een stilaan onbekende luxe geworden, zijn er tot in de kleinste dorpjes. Hier geen kinderen meer die, als je nog maar net weer op de fiets zit, je middagstopplaats grondig nazoeken naar al wat recupereerbaar is: theezakjes, koffiegrijs en filterzakjes, blikjes,... De markten, in buurlanden zo onontbeerlijk voor onze bevoorrading (brood, groenten, fruit), werden bijkomstig; alles was hier probleemloos ‘overal’ te vinden. Hier ook geen buvetten meer, die nog wel hun naambord tonen maar verder gesloten zijn, “parce qu’après la dévaluation les boissons sont devenues trop chères”. Een triestige situatie voor dorstige fietsers!

Zeeziek

Koffie, cacao, rubber, ananas, mango, banaan..., de ene uitgestrekte plantage na de andere. De laterietpistes zijn er echter niet altijd van goede kwaliteit: wasbord op de weg (ten gevolge van het

‘drukke’ vrachtwagenverkeer) maakte ons soms werkelijk zeeziek. Het sterk heuvelachtige en erg variërende landschap doet dat natuurlijk gauw vergeten.

Abidjan was voor ons een welgekomen verademing. Rusten in een drukke hoofdstad vol wolkenkrabbers! Europees eten (voor éénmaal geen rijst met sterk gepigmenteerde saus), een zacht bed, elektriciteit, verlichting, een wasmachine..., na 4 maanden brousseleven een ware luxe. In Yamousoukro konden we natuurlijk de ‘Basilique de Notre Dame de la Paix’ niet ontlopen, een grapje van \$ 300 miljoen en jaarlijks nog \$ 1,5 miljoen voor onderhoud. Op dat immense plein waren wij de enige aanwezigen, naast een hoop militairen; ze stuurden me terug om een lange broek te halen... Onze laatste steden in Côte d’Ivoire waren Man en Danan’. Een bergachtig gebied (Mont Tonkoui: 1.189 m) met hier en daar watervallen en lianenbruggen. In Guinée gaat het er veel primitiever aan toe. Dus steeds een ruime voorraad brood meezeulen, en wasjes slaan in de beek door een gebrek aan waterputten. Het land is erg heuvelachtig (Mont Nimba: 1752 m), en in het zuiden dicht bebost. Het is er heerlijk fietsen op niet altijd even schitterende wegen. Intussen werd het maart en is het al aardig warm. Eind februari begon ook het regenseizoen, met hevige tropische buien. Die zorgden geregeld voor een ware verfrissing, soms meer dan ons (of onze bagage en tent) lief was. Met het thuisfront hielden we contact via enkele ‘poste restante’ adressen, de ene al beter functionerend dan de andere. Daarnaast hield ‘Radio Vlaanderen Internationaal’ ons ‘s avonds (in de tent) op de hoogte van binnen- en buitenlands nieuws, de neerslag en de koude. Ken je een betere avondactiviteit wanneer het om 18.30 uur al donker is? De maan werd voor ons een zeer belangrijk fenomeen.

Verrassingseffect

Regelmatig vraagt men hoe ik zo’n nomadenleventje - altijd onderweg - zolang volhoud. Telkens weer de fiets op, telkens weer voor je datzelfde beeld van een kilometer tellertje en een landkaart op de stuurtas. Wel, elke dag is zo anders, en telkens is er het verrassingseffect: waar zetten we vanavond onze tent op, hoe ligt de piste er vandaag bij, vinden we eten in het volgende dorpje... Afrika op zich biedt de cyclist zoveel lachwekkende situaties, dat je telkens weer uitkijkt naar het volgende tafereel.

Elke dag was niet even rooskleurig. Wel weinig last van ziekten en insecten, maar rust is amper te vinden. Vee, hanen, honden, dorpslawaaï, regen of muggen; ze houden je vaak uit je slaap, en vermoeidheid is een vervelende factor. Ook geen meldenswaardige fietsdefecten. Wel een gebroken vooras en een gebroken vork, maar lassen is in Afrika een koud kunstje. We zwijgen over de vele lekke banden; na wat zoekwerk vonden we tussen de daar geldende Franse en Chinese fietsmaten, nog wel een 27 extra.

Het meest leerrijk zijn de momenten dat het je niet goed gaat, dat alles je te veel wordt, de momenten dat je Afrikanen slechts ervaart als lastigvallers, gluurders, onbeleefden, bedelaars, adressen- en medicamentenvragers, stinkers en lomperiken... De enige die je dan kan vervelen met je problemen is je compagnon. Hij mag dan ook alles mooi verwerken! Op zo’n reis ontdek je des te meer hoe moeilijk het samen zijn kan worden, als je continu, dag in dag uit, alleen maar op elkaar kunt terugvallen. Hoe belangrijk het is toegevingen te doen, te praten als ‘t eens minder goed gaat, en rekening te houden met de ander. Of hoe sterk je moet zijn als koppel...

Eén van mijn broers schreef me: “Hoewel ik het idee wat extravagant vind (zo warm en stoffig), toch betrap ik me er regelmatig op, dat ik niet zonder enige fierheid tegen meer dan wie het weten wil, over jullie trip praat”. Fier hoeft hij niet te zijn. Maar ik ben tevreden. Ik ben tevreden dat het me zo makkelijk valt, om alles in ons toch wel gecompliceerde leventje te relativiseren. Ik ben blij dat nu zelfs de kleinste dingen enorm worden geapprecieerd.

Katrin Geerts, april 1995